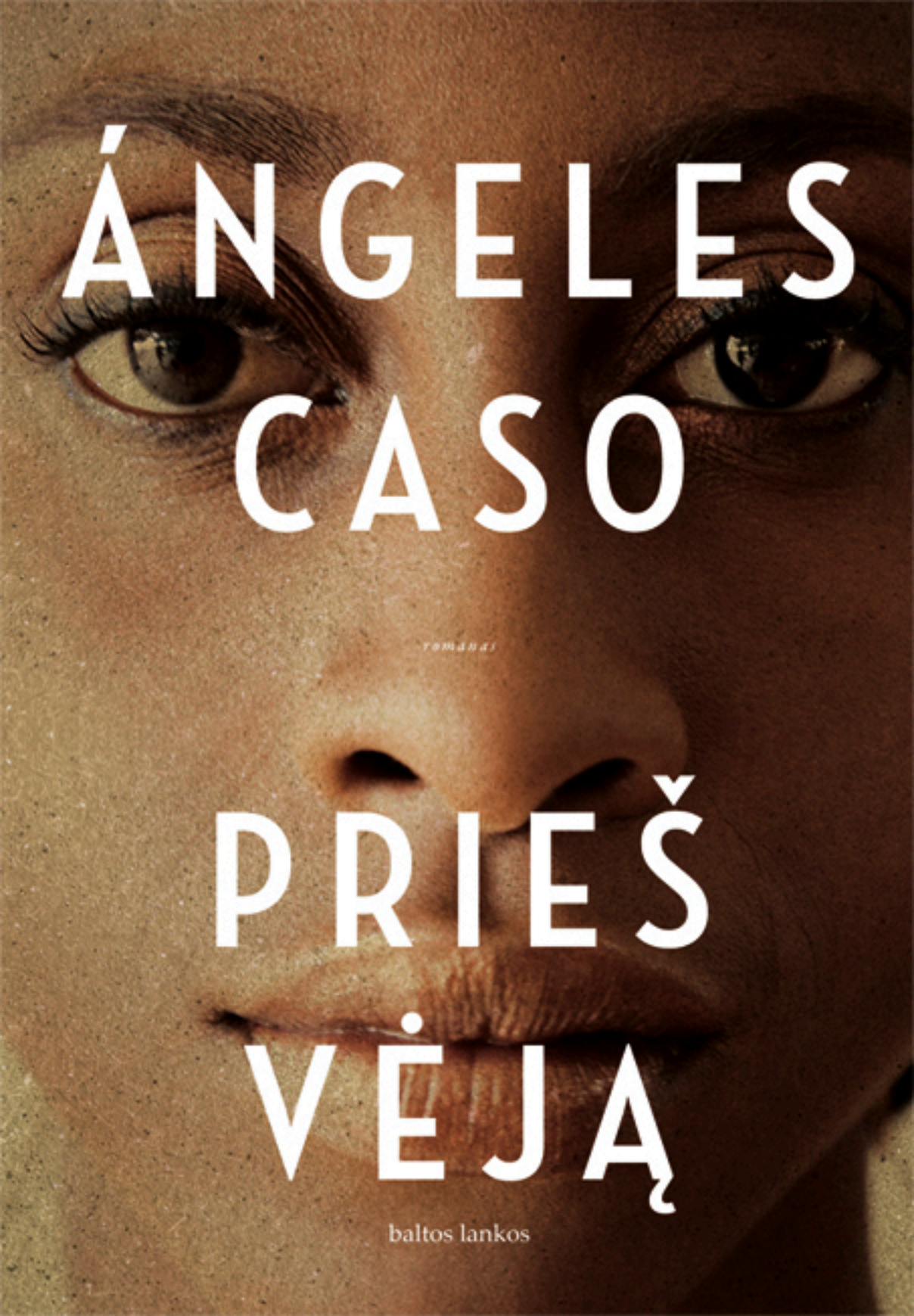

ÁNGELES CASO

ROMANOS

PRIEŠ VĖJĄ

baltos lankos

ÁNGELES CASO

ROMANAS

PRIEŠ VĖJĄ

Iš ispanų kalbos vertė Eglė Vaivadaitė-Kaidi

baltos lankos

Mano mama

Visados pavydėjau tiems, kurie mano, kad kontroliuoja savo gyvenimą. Kurie, kupini pasitenkinimo, gali patvirtinti, kad patys kūrė savo egzistenciją, žingsnis po žingsnio, dėliodami sėkmes šalia klaidų, saugodami jas kartu, gerą patirtį klodami šalia blogos, laimę – ant skausmo, tarsi statytų galingą tvirtovę, ten, uolos viršūnėje, neįveikiamą ir nepajudinamą. Egzistenciją, valdomą asmeninių tikslų ir geležinės valios, tekančios venomis tarsi kraujas. Ir galios viduriuose.

Man gyvenimas, priešingai, yra kažkoks išorinis dalykas. Kažkas panašaus į rūką, vilnijantį aplink mane, primetantį savo ritmą, verčiantį mane elgtis taip, kaip man skirta, neleidžiantį priimti jokių sprendimų. Aš nežengiu sąmoningai, vedama proto ir iš tolo šviečiančio tikslo, blyksinčio priešais mane tarsi kelrodis švyturys. Nekeliauju jokių kelių, neseku jokių šaltiniu nei jokių stačiu ir kietu takeliu per aštrias tarsi durklai uolas. Tiesiog plūduriuoju viduje ir tik pasiiriu rankomis kiek galėdama, kad nepaskęsčiau. Nėra nieko daugiau. Taip, retkarčiais, akimirką, pasirodo mėlynas dangus ir žali medžiai, ir nuostabūs spalvoti drugeliai, žaismingai skraidžiojantys tarp gėlių. O naktį man įsižiebia galybė žvaigždžių, tarsi milijonai aukojamų geros valios žvakelių. Tačiau žinau, kad šis mirażas truks tik akimirksnį. Giliai kvėpuoju. Kvėpuoju. Kvėpuoju. Ir toji migla, šalta ir tobula, vėl paverčia mane savo įgeidžių žaislu.

Visada buvau bailė. Baikšti, išsigandusi, baili. Visada. Nuo mažens. Manau, kad dėl to kaltas mano tėvas. Visada buvo labai žiaurus žmogus, vienas tų padarų, kurie žengia per gyvenimą palikdami baimės žymę, išdegintą kitų odoje. Jis mūsų nemušdavo: to nereikėdavo. Užtekdavo jo buvimo, skleidžiančio atgrasiją ir stingdančią įtampą. Užtekdavo jo balso, šaižaus ir žeidžiančio, ir tų jo mažų ir tamsių akių žvilgsnio; dvi mažytės roplio akytės, kurios, atrodo, tave čaižo skaudžiau nei botagas. Kai jis grįždavo namo, kasdien lygiai septintą dvidešimt penkios, mūsų žmogiškas pasaulis, užpildytas paprastais dalykais, sustingdavo, tarsi burtai mus būtų pavertę akmenimis. Tai būdavo baimės valanda. Išgirdusi priešais sodo tvorą statomo automobilio burzgesį mano mama iškart išjungdavo radiją, visą popietę palaikiusį jai draugiją. Jos kūnas susitraukdavo, tapdavo mažytis ir trapus. Brolių žaidimai būdavo nutraukiami. Namų darbai mums staiga tapdavo nesuprantami, raidės ir skaičiai prieš mūsų akis pradėdavo pleventi ir nesileisdavo pagaunami. Savi namai panirdavo į prievartinę tylą. Visi daiktai nutildavo, suakmenėdavo, tarsi neegzistuoti nieko daugiau, tik to žmogaus visagalis buvimas, visu svoriu prislegiantis mus ir visa, kas mūsų.

Jis su niekuo nesisveikindavo. Pakildavo į savo kambarį, nusirengdavo išmėtydamas drabužius po kampus – mama iškart juos surinkdavo, – apsivilkdavo pižamą bei chalata ir nulipdavo į svetainę žiūrėti televizoriaus. Mama užsidarydavo virtuvėje, blogą savijautą dangstydamas darbais tarp puodų ir keptuvių. Mes tupėdavome savo kambariuose įsibaiminę, apsimesdami, kad vis dar galime, laukdami jo šauksmų, suprasti logaritmus ar įsiminti Nenugalimosios armados istoriją. Nes kiekvieną popietę, grįžęs, tėvas išrėkdavo kurio nors iš mūsų vardą. Tuomet turėdavome iškart pasirodyti priešais jį, jausdamiesi tarsi žiurkės, kurios tuoj bus užkapotos kauputuku. Nesivargindamas sumažinti televizo-

riaus garso klausinėdavo apie visada nepakankamai gerus pažymius ar apie žaizdą ant kelėno po paskutinio griuvimo kieme, ar apie naują įdrėskį kurioje nors sienoje. Bet ko, kad tik galėtų mus kuo nors apkaltinti, pasakyti keletą nemalonių sakinių ir pasiųsti į sandėliuką. Tuomet reikėdavo ten ilgai stovėti, kartais net kai visa šeima jau vakarieniaudavo, kol jis atsiųsdavo mamą mūsų pakviesti.

Daug savo vaikystės popiečių praleidau toje tamsoje, alpdama iš baimės, klausydamasi, kaip pokši spintų medis, plyšta kalėdinių puošmenų ir valymo priemonių likučių dėžės, kaip traška lubų tinkas. Buvau tikra, kad vieną dieną koks nors pabaisa, galbūt didelis juodas paukštis, išlįs iš spintos, kurioje tūno pasislėpęs metų metus, čiups mane norėdamas nusitempti į dar didesnę tamsą. Norėdavau verkti ir šaukti, bet negalėdavau, nes tėvas būtų išgirdęs, ir tuomet būčiau kalėjusi dar ilgiau. Griebdavusi vienintelio dalyko, kurį galėdavau daryti: susigūždavau kampe stebeilydamasi į virtuvės šviesą, atplaukiančią koridoriumi ir prasismelkiančią pro mažulytį plyšį po durimis, ir pašnibždomis, beveik nekvėpuodama, dainuodavau visas dainas, kurias tik mokėjau. Tas, kurias dainuodavau su draugėmis žaisdama ratelį ir šokinėdama per šokdynę, ir tas, kurias girdėdavau senelę giedant namuose kaime, šveičiant puodus ar klojant lovas, disonuojančiu ir drebančiu balsu, kuriuo ji vis dėlto mėgaudavosi paleisdama į laisvę menkiausia dingtimi.

Stengiantis dainuoti širdies tvinksniai, atrodė, rimdavo, nors kartkartėmis pokštelintis medis mane vėl išgąsdindavo. Ir laikas eidavo, lėtai, lėtai, slinkdamas į tamsą, kol palengva atsidarydavo durys ir ant slenksčio pasirodydavo mažytis ir apvalus mamos siluetas. Ir tuomet ji, nieko nesakydama, grąžindavo mane atgal į normalų gyvenimą, užžiebtas šviesas, tolimus ir švelnius brolių savo kambariuose balselius, į televizoriaus, prieš kurį tėvas

snūduriuodavo kambaryje, garsus, gardžius lėtai ant ugnies kepa-
mos mėsos kvapus.

Pilna dėkingumo, stipriai įsikibdavau mamos rankos, aki-
mirką jusedavau jos padažnėjusį pulsą prie manojo, jau nurimu-
sio, ir atsisėsdavau šalia virtuvėje, pratindamasi matyti ją priešais
save, nors ir toje visą laiką ją supančioje liūdnoje tyloje, tarsi pra-
žūtingoje auroje, laikančioje ją atokiau nuo viso pasaulio. Mano
mama buvo apsigaubusi liūdesiu lyg oda, paklusnia ir švytinčia.
Visgi aš ją matydavau judančią iš vienos vietos į kitą, maišančią
puodus, rūpestingai lyginančią tėvo marškinius, brolių ir mano
drabužius, ir tas normalumas, tas ramus gyvenimo pulsas, ta iš
jos sklindanti savita melancholija žadino manyje jausmą, labai
panašų į laimę. Ten, šalia jos, paprastoje ir šviesioje kasdienybėje,
aš jaučiausi saugi. Ir nebematydavau tėvo iki tos akimirkos, kai
reikėdavo jam palinkėti labos nakties, nes vaikai vakarieniaudavo
virtuvėje atskirai. Tas momentas būdavo palengvėjimas ir jam, ir
mums. Nors visada tik pašnibždomis, nekeldami triukšmo, kad
nebūtume išgirsti, galėdavome leisti sau kalbėti paikystes, pasi-
spardyti po stalą, nutaisyti pasišlykštėjimo minas gavę kepenėlių
su svogūnais ir godžiai suryti dubenį keptų bulvyčių.

Baigę vakarieniauti sudėdavome lėkštes į krūvą ir visi drauge
eidavome į valgomąjį. Tėvas ten gerdavo kavą su stiklu konjako ir
rūkydavo cigarą, kurio bjaurus dvokas tirštais dūmais sklisdavo
visuose namuose. „Labanakt, tėti“, – sakydavome visi iš eilės. O
jis atsakydavo: „Labanakt. Saldžių sapnų.“ Ir tai būdavo viskas.
Nei bučinio, nei glamonės, netgi padrąsinančios šypsenos, atito-
linančios tamsą.

Nepamenu, kad tėvas būtų mus kada bučiavęs. Tačiau nieka-
da to ir nesiilgėjau. Niekada to netroškau. Tiesa ta, kad jo nemy-
lėjau. Augau jo bijodama – tai buvo viskas, kas mane su juo siejo,
siaubinga savijauta šalia jo. Niekada nesiilgėjau meilės jam, tarsi

toks prierašumas nebūtų dalis to reikalingo švelnumo ir meilės, iš kurių susideda mūsų gyvenimas. Mylimieji, draugai, šeima. Ryšys su visom šiom būtybėm, vienaip ar kitaip mylimom, sudaro įtampą, atsirandančią ir dingstančią tarp jų ir mūsų kūnų, tarp jų ir mūsų protų, lyg galinga energija, supanti mus ir suteikianti formą pasauliui, kurio negalime įsivaizduoti be jų egzistavimo. Tačiau be tėvo egzistavimo aš galiu įsivaizduoti bet ką. Labiausiai galiu įsivaizduoti laimingesnį gyvenimą.

Jam tai pasakiau gulinčiam mirties patale. Ne tam, kad atkeršyčiau, aš netgi nejaučiau jam neapykantos. Baimė, kurią jis man keldavo vaikystėje, metams bėgant persunkė visą gyvenimą, o jam tapau tiesiog abejinga. Nežinau, kas man nutiko. Aš to neplanavau, tačiau taip nutiko, tarsi visi, kuriuos jis įskaudino, paslapčia būtų susitarę paskirti mane tai jam pasakyti paskutinę akimirką. Budėjau jo palatoje. Buvo mano eilė. Jis miegojo. Netikėtai nubudo, pažvelgė į mane, ir tame žvilgsnyje buvo tokia begalinė panieka, tarsi būčiau skruzdė, kuriai galima nutraukti kojeles, nužnybti galvą, išdidžiai sutrypti ir likti nenubaustam. „Netgi dabar, – pagalvojau – prieš pat mirtį, jis turi žiūrėti į mane šitaip.“ Nudelbiau akis, kad išvengčiau jo žvilgsnio, ir įsižiūrėjau į dvi smulkias baltas rankas, kurios visą laik man kėlė pasišlykštėjimą, boluodamos ant paklodės krašto tarsi dvi seilių dėmės. Aš jų neėmiau, nebučiavau jo kaktos, neglosčiau skruosto nei šnibždėjau į ausį, kaip elgiasi mylintys vaikai su savo gėstančiais tėvais. Tačiau ir nešaukiau nei jį niekinau, nei prakeikiau jo vardą. Tiesiog kažkas sprogo galvoje, kažkas šalto ir kieto, tarsi į šipulius subyrėjęs ledo gabalas, ir kalbėjau jam lyg iš filmo, kurį mačiau dieną prieš tai:

– Niekada mūsų nemylėjai, – tariu jam, – nei mamos, nei mūsų. Visus mus padarei nelaimingus. Nesam tau nieko skolingi. Nesitikėk, kad verksim tavęs.

Visą savo likusį gyvenimą tūkstančius kartų gailėjausi tų žodžių. Visados gailėjausi leidusi save nugalėti tam žiauriam įniršiui, leidusi sau nustumti tėvą per mirties slenkstį visiškai vienišą, su baisia galvoje tvinksinčia mintimi silpstant širdies plakimui, kad pragyveno šį gyvenimą kaip absurdiškas šešėlis ir niekas jo nesiilgės. Bet tuomet, kelias akimirkas, tejaučiau begalinį palengvėjimą.

Nežinau, ką jautė jis. Jo vyzdžiai išsiplėtė, ir man pasirodė, kad pajutau lengvą drebulį jo kūne. Virpulį kelis sekundės dešimtadalius. Nieko daugiau. Staiga jis atsigavo ir prabilo taip pat ramiai, kaip ir aš:

– Gyvenimas sunkus. Tėra tik tai. Nemanyk, kad gailėsiuos, jog neverksit manęs. Niekados nebūčiau to tikėjęsis.

Išėjau iš palatos palikdama jį vieną. Ir verkiau. Verkiau ilgai, kol pradėjo aušti. Verkiau dėl to, ką jam pasakiau, bet labiausiai dėl to, kad jam tai nerūpi. Verkiau dėl vienatvės ir baimės, kuriai jis mane pasmerkė, dėl savo brolio Ernesto mirties nuo adatos, dėl Antonijaus problemų su alkoholiu, dėl Migelio nelaimingų skyrybų. Ir dėl nepagydomo mamos liūdesio.

Ji ne visada buvo liūdna. Bent jau taip sakydavo močiutė. Pasakodavo, kad ji buvo dainuoti mėgstanti mergaičiukė, kaip ji pati, ir linksma: keberiodavosi medžiais lyg beždžionėlė, lasktydavo pievomis ir garsiai kviesdavo karves vardais užlėkdama dideliais šuoliais į kalvos viršūnę. Močiutė tvirtino, kad ji būtų buvusi laiminga su bet kuriuo to krašto vyru, darbšti ir meili kaip moteris ir ištverminga kaip vaikinai. Tačiau vieną vasarą, kai ji buvo šešiolikos, pasirodė jis, mano tėvas, arti trisdešimties, vilkintis gerais drabužiais ir su pluoštu banknotų, uždirbtų iš verslo Meksike, kur dar mažas būdamas išvyko kartu su šeima. Grįžo įsteigti geležies liejyklos mieste ir sukurti šeimos. Ir nusprendė sukurti ją su mano mama.

Kodėl tasai rimtas vyras – apkartinantis gyvenimą, sakydavo močiutė, – pasirinko pačią linksmiausią vietinę merginą, visiems buvo paslaptis. Galbūt nepakentė jos džiugesio ir norėjo ją užgniaužti, nudaigoti, kaip papjaunamas savo čiulbesiu sode trukdantis paukštis. Yra tokių apnuodytų padarų, kurie bjaurisi visais, kas skleidžia stiprybę ir džiaugsmą, bet užuot laikęsi atokiau nuo jų, paspendžia tinklus ir juos sumedžioja, o paskui palaidoja po tonomis žemių, kad galėtų su žiauriu malonumu stebėti, kaip lėtai miršta visa, ko jie nekenčia. Galbūt taip ir buvo.

Tačiau dar didesnė paslaptis, kodėl mama sutiko. Kodėl ji tai padarė? Nežinau. Nemanau, kad būtų tekėjusi iš meilės. Šešiolikmetė mergina, kuriai patinka šokti vakaronėse, maudytis upėje ir kaip išprotėjusiai pasileisti dviračiu šlaitu žemyn, neįsimyli tokio tipo, kaip mano tėvas, kuris eidavo per kaimą kostiumuotas ir su kaklaraiščiu, bumbėdamas vietoj sveikinimosi su žmonėmis ir nužvelgdamas visus kietu tarsi granitas žvilgsniu. Netgi nebuvo to, ką močiutė vadindavo meilininimusi. Nei gėlių, nei šypsenų, nei tariamų kasdienių palydėjimų iki namų ar valandų valandas trunkančių kalbų po balkonu stebint kitoje kalnų pusėje besileidžiančią saulę ar tarsi uždanga virš sodų užslenkantį lietų. Du trys pokalbiai prie bažnyčios, pora atlaidų, ir netikėtai jis prisi-statė prašyti mamos rankos. Seneliai bandė ją įtikinti, kad nesutiktų. Jiems nepatiko turtuolis amerikietis, nepaisant jo banknotų pluošto. Tačiau ji jau buvo apsisprendusi ir negalėjai pakeisti jos nuomonės.

Ar tai įvyko dėl pinigų? Man niekada neatrodė, kad pinigai jai būtų labai rūpėję. Jos netraukė nei prabanga, nei patogumai. Taip, ji visada gyveno dideliame ir gerame name, kurį, tuomet dar miesto pakraštyje, tėvas nupirko prieš grįždamas į Meksiką, tačiau mama niekada neleisdavo, kad ja ir mumis kas nors rūpintųsi. Niekada neturėjo tarnaičių nei padėjėjų, nei brangenybių ar kailinių.